

FRANC KRIŽNAR

Škof dr. Andrej Karlin (1857-1933) v Ljubljani in pri sv. Jakobu

Duhovnik in (knezo)škof dr. Andrej Karlin je bil vsaj v nekaterih primerih tesno povezan z glasbo. Že z imenovanjem za tržaško-koprskega škofa (1910-11) in vse odtlej pa se je skoraj odpo-vedal svojemu glasbenemu delovanju. Je pa glasbo še vedno spremljal, ji ostal zvest in do konca življenja celo naklonjen nekaterim pomembnim (slovenskim) glasbenikom in dogodkom. Kljub temu, da poklicno ni bil glasbeno izobražen, je v nekaj primerih kar precej prispeval k razvoju slovenske (cerkvene) glasbe.

ŽIVLJENJE IN DELO

Andrej Karlin, četrti lavantinski škof v Mariboru, je bil rojen 15. novembra 1857 v Stari Loki (Škofji Loki) na Gorenjskem. Po osnovnošolskem in začetnem izobraževanju v domačem mestu (Škofja Loka) je 1876 maturiral na ljubljanski gimnaziji in 1876-80 študiral bogoslovje v Ljubljani. 27. 7. 1880¹ je bil ordiniran in prva tri leta (1880-83) služboval kot kaplan v Smledniku, 1883-85 v Šenčurju pri Kranju in 1885-90 kot kaplan in katehet pri Sv. Jakobu v Ljubljani. 1886 je skupaj z Antonom Žlogarjem² izdal knjižico *Mestnofarna cerkev sv. Jakoba v Ljubljani*. Škof Missia³ ga je poslal v Rim, kjer je doktoriral iz cerkvenega in civilnega prava. Kot kaplan pri cerkvi sv. Marije dell' Anima v Rimu je v letih 1890-92 študiral in doktoriral iz prava na vseučilišču *San Apollinare* in bil 1892 promoviran za

doktorja "utriusque iuris". Po vrnitvi domov je bil 1892-94 suplent⁴ za verouk na višji državni gimnaziji v Ljubljani in prefekt⁵ v Alojzijevišču.⁶ Zelo marljivo je v letih 1888-1910 sodeloval pri *Duhovnem pastirju* s cerkvenimi govori, zlasti še s priložnostnimi in slovstvenimi poročili. V letih 1894-1900 je bil Karlin veroučitelj na državni nižji gimnaziji (poznejši II. državni gimnaziji⁷) v Ljubljani. V tem času (1896-97) je izdal dve knjigi, *Zgodovina razodetja božjega v stari zavezi* in *Zgodovina razodetja božjega v novi zavezi*, l. 1898 pa še potopis *V albanskih gorah* (kasneje, l. 1903, je izšla še knjiga *V Kelmorajnu*). V letih 1900-10 je bil Andrej Karlin stolni kanonik⁸ v Ljubljani in nadzornik verouka na učiteljskih, meščanskih in ljudskih šolah. V tem času je izšel njegov prevod (Alfonz Maria de Liguori, *Priprava za srečno smrt ali premišljevanje večnih resnic*, 1900), uredil pa je še 31. knjigo *Drobtinic* in v njej objavil življenjepisa

Dr. Andrej Karlin kot kaplan, 1885-90 (v: *Slovenski gospodar*, 64/1930, št. 27, 1. 7. 1930, Priloga I.-NAŠE SLIKE, L. str. 2)

prošta⁹ dr. Antona Jarca. V letih 1905-10 je bil hkrati vodja *Alojzijevejšča*, sodeloval pa je tudi pri gospodarskih organizacijah¹⁰ in v delavski in prosvetni organizaciji. 21. decembra 1910 je bil dr. Andrej Karlin imenovan za tržaško-koprskega škofa in 19. marca 1911 posvečen v Trstu v stolnici sv. Justa (danes Italija). V Trstu je ostal dobrih osem let, in sicer do decembra 1919. Ko so Italijani 1918 zasedli mesto, je vztrajal na svojem mestu še eno leto, dokler ga ni papež¹¹ vsled vedno težavnejših razmer in nasprotovanj s strani italijanske skupnosti jeseni 1919 razrešil odgovornosti in vodenja tržaško-koprske škofije. Karlin je papežu sicer razložil svoje težave v novi državi že v posebni avdienci v aprilu 1919 v Rimu, a kljub temu se je od svojih vernikov poslovil šele s pismom 2. decembra (1919). Papež ga je imenoval za škofa Temiskire,¹² tj. naslovnega škofa, in mu podelil naslov svojega hišnega prelata in prestolnega asistenta. Preselil se je v Št. Vid nad Ljubljano in prevzel vodstvo *Zavoda sv. Stanislava*. 6. jun. 1923 ga je Apostolska stolica imenovala za lavantinskega¹³ škofa in 29. julija je bil v mariborski stolnici ustoličen. Bil je četrti mariborski škof, ki ga je imenoval rimski papež. Znamenita je še Karlinova ekumenska¹⁴

poteza, da je 1927. leta gostoljubno sprejel srbskega pravoslavnega patriarha Dimitrija,¹⁵ kajti to je bil prvi obisk kakega pravoslavnega patriarha pri katoliškem škofu v tedanji Kraljevini Jugoslaviji. Kot škof je svoje prispevke, navodila, pastirska pisma in odloke objavljajl v uradnih škofijskih glasilih: v Trstu (1911-19) v *Folium dioecesanum*, v Mariboru pa v *Uradnem listu lavantinske škofije* (1923-24) in *Oglasniku lavantinske škofije* (1925-33). Ker je bil intelektualno in glasbeno nadpovprečno nadarjen, je kmalu postal tudi priznan glasbenik. Živahno se je udeleževal cerkveno glasbenega gibanja, ki mu je bilo središče *Cecilijansko društvo* v Ljubljani: v letih 1896-1904 je bil njegov tajnik, 1904-10 predsednik, od septembra 1904 do konca 1910 pa tudi urednik besedilnega dela društvenega glasila *Cerkveni glasbenik* (CG), ki je nasledil umrlega Janeza Gnjezdo (1878-1904); urednik glasbenega dela (*Priloge*) je bil Anton Foerster (1878-1909), za njima, torej za Karlinom in Foersterjem, pa je vse skupaj prevzel Stanko Premrl (1910-1945). V CG je v letih 1879 – 1910 objavil dolgo vrsto člankov in poročil.¹⁶ Za 25. obletnico *Cecilijanskega društva* (CD) je izdal *Spominsko knjižico* (Ljubljana, 1902),¹⁷ društvene 50-letnice pa se je udeležil že kot mariborski škof.¹⁸ Za svoje cerkveno in glasbeno delovanje je bil nagrajen in odlikovan, mdr. z redom sv. Save I. stopnje.¹⁹ Umrli je 5. aprila 1933 v Mariboru, kjer je tudi pokopan v kapeli, cerkvi Marije Pomočnice na (starem) magdalenskem pokopališču, na Pobrežju. Tu je poskrbel za še eno drugačnost oz. različnost, saj je za razliko od drugih škofov, po svoji želji, pokopan med verniki, na pokopališču, kjer počiva še danes. S svojim grobom je rešil to staro pokopališko cerkev Marije Pomagaj, da je niso porušili po drugi svetovni vojni, kakor je bilo v načrtu. Zaradi njegovega groba v njej je ostala nedotaknjena.

JEGLIČEVE OZNAKE ANDREJA KARLINA

Nekaj karakteristik o Karlinu si je privoščil tudi ljubljanski škof in politik dr. Anton

Bonaventura Jeglič (1851-1937):²⁰ hvalil ga je, pa tudi grajal. "[...] Bil sem v gimnaziji in po dve do tri ure hospitiral pri vsakem od treh gospodov katehetov. Precej slabi so bili vsi trije; najbolji je še dr. Svetina, komaj dober dr. Andrej Karlin [...]."²¹ "[...] Danes obhaja cecilijansko društvo svojo petindvajsetletnico. Imel sem pontifikalno²² sveto mašo. Udeležba je bila velika, gotovo nad dvesto duhovnikov in organistov. Gospodje Gnjezda, pater Hribar in Förster so vseh petindvajset let na čelu. Res, mnogo so dobrega storili, kar izpričuje Glasbenik²³ in njegova muzikalna priloga. Slavnostni govor je imel kanonik Karlin [...]."²⁴ "[...] Glavna slavnost pa je bila v Ljubljani 3. marca zvečer. Udeležilo se je sto pevcev, cerkev polna in natlačeno polna, ... Slovenski govor je imel dr. Karlin, kanonik, vsem se je jako prikupil; nemški govor je imel pater Schüth SJ [...]."²⁵ "[...] Zborovalo je društvo za umetnost²⁶ ... novi odborniki so: Dostal, kanonik Karlin, Rovšek, Mis, Avsec.²⁷ "[...] Jaz sem pridigoval v cerkvi, kanonik Karlin prav srečno zunaj cerkve. Imel je tudi peto sveto mašo."²⁸ "[...] In zares za to prevažno mesto nobenega sposobnega moža več nimam – le dva korarja (kanonika)²⁹ bi še imel (Kalan, Karlin) pa bi bila mnogo manj sposobna [...]."³⁰ "[...] Le arhidiakon³¹ za Gorenjsko, dr. Karlin, mi je rešitve povoljne sestavil [...]."³² "[...] Priprave za katoliški shod so dovršene. Odbor je marljivo deloval. Težko je bilo za prostor, ker se je mnogo udeležencev prijavilo: brez Ljubljane in okolice circa pet tisoč. Želeli so zborovanje na dvorišču Alojznice; toda rastlinjak se mora podreti, drugače bi bil prostor mnogo premajhen. Nasprotoval je vodja dr. Karlin in grozil, da v tem slučaju odstopi. Ker je potrebno, da bo shod sijajen in bodo udeleženci zadovoljni, sem dopustil, da se podre rastlinjak. Dr. K. (-arlin) se je tako čudno in razžaljivo obnašal, da ga skoraj izpričati ne morem. Sposoben, deloven in iniciativen mož je: mislil sem, da bo moj generalni vikar, ako bi umrl izvrstni g. Flis: sedaj pa ne upam, da bi bil dober, ker je tako hitro razžaljen in onda osoren in brezobziren. Na to misleč, sem mu rekel, da tako občutljiv in trmoglav človek ni za javne službe, kar ga je zbolelo. Do sedaj še ni odpovedal."³³ "[...] –Arhidiakoni so mi slabo pomagali; največ g. Karlin, nekoliko [...]."³⁴ "[...]

Udeležili so se shoda tudi gospodje arhidiakoni, Kalan, Karlin, Kajdiš, prišel je tudi [...]."³⁵ "[...] ni v nobeni škofiji moža za Trst sposobnega, Karlin je še najbolj spreten [...]."³⁶ "[...] Škof Karlin. – Karlin, imenovani škof tržaški, je sedaj na Dunaju. V ponedeljek se je vršil processus canonicus/kanonski proces v nunciaturi, včeraj se je predstavljal ministrom in je jako dober vtis naredil (kar mene močno veseli). Danes pa je zaprisežen pred cesarjem. Menda naš Narod grdo zoper njega piše (časopis je zapisal, da Karlin v Trst prihaja kot 'Jeglič-Šušteršič-Krekov pristaš,' kot 'koncesija slovenskim klerikalcem, ki upajo, da bo v Trstu razbil sedanjo organizacijo Slovencev in ustvaril na njenih razvalinah klerikalno stranko.' V Slovenski narod, 25. 1. 1911: 2). Upam, da bo težkim nalogam v Trstu kos. Meni je hvaležen in uvidi, da proti meni včasih ni prav postopal. No, zameril sem mu le trdoglavost ob priliki zadnjega katoliškega shoda, ki je bila zares neutemeljena in edino iz prevzetnosti. Na to napako sem ga opozoril in ga bom še. Želi, da bo posvečen v tržaški katedrali, naj bi ga posvetil koadjutor³⁷ Nagl, soposvečevalca naj bi bila naš metropolit Sedej in pa jaz, misli na svetega Jožefa praznik [...]."³⁸ "[...] Consecratio /posvetitev/ v Trstu. – Včeraj, na praznik svetega Jožefa, in Dominica tertia Quadragesima /na tretjo postno nedeljo/, je bil posvečen v Trstu novoimenovani škof dr. Karlin. Consecrator /posvečevalec/ je bil dunajski koadjutor Nagl, conconsecradores /soposvečevalca/ metropolit Sedej in jaz. Slovesnost se je opravila prav dostojno in lepo. Udeležba od uradnih oseb obilna. Tudi magistrat je bil močno zastopan. Škof je Lahe presenetil, ko je pri prihodu na kolodvoru začel govoriti laško [...]."³⁹ "[...] Konferenca na Dunaju. – V ponedeljek, 6. novembra, sem se pripeljal na Dunaj h konferencam škofovskega odbora, pri redemptoristih⁴⁰ stanujemo: Katschthaler, Bauer, Schuster, Napotnik, Rössler, Kaltner, Karlin, Hittmaier in jaz. To je prav prijetno."⁴¹ "[...] Oratorij patra Hugolina /Sattnerja/. – V sredo se je prvič izvajal prvi slovenski oratorij patra Hugolina /Sattnerja/. Prišli so nadškof goriški Sedej, nadškof koadjutor⁴² zagrebški Bauer⁴³ in škof tržaški Karlin. Bili so moji gostje, kar me je močno veselilo. Nadškof

Župnijska cerkev sv. Jakoba v Ljubljani s konca 19. stol. (razglednica; v: NUK, Kartografska in slikovna zbirka, Ljubljana)

Bauer je prišel dva dni poprej, da si je ogledal naše naprave, bil je v Zavodu svetega Stanislava, ker kani sam tak zavod zidati, dopadlo se mu je vse, kar je videl. Oratorij *Assumptio B. M. V. (Vnebovzetje)*⁴⁴ se je izvajal precizno in je po sodbi vseh zares umetniško delo ... Kritika o izvajanju oratorija. – Danes sem pisal koncertnemu vodji g. Hubadu, da Slovenčevo kritiko o izvajanju oratorija odbijam /Kritika je v splošnem pohvalila Sattnerjev oratorij, zboru in orkestru je priznala trud in vnemo, manj pohvalno pa se je izrazila o njuni kakovosti. V *Slovenec*, 14. 3. 1912, 2/. Škof Karlin jo je zelo hvalil, nadškof Sedej je rekel, da kar nič ne zaostaja niti za najboljšimi dunajskimi. Ta kritika nepovoljna je v Slovencu gotovo vtihotapljena in skrajno neumestna. Izhaja od Antona Svetka /glasbenika, skladatelja in pevovodje Glasbenega društva Ljubljana, leta 1908 ustanovil glasbeno šolo v Ljubljani/, ki je nasprotnik /Mateja/ Hubada in /Glasbene/ Matice, urednik Štefe je vanj zaljubljen, pa ga protežira, Matico pa, če le more, udari."⁴⁵[...] Na vnebovzetje Marijino me je povabil škof tržaški /Andrej Karlin/, naj pridem v Strugnano /Strunjan/ poveljčat slovesnost kronanja Matere Božje [...]"⁴⁶[...] Ravnokar sem prišel iz Trsta, kjer smo vezovali /= praznovali god⁴⁷/ škofa Andreja /Karlina/ [...]"⁴⁸[...] Cecilijin jubilej. – Včeraj smo praznovali petdesetletnico Cecilijenega društva, orglarske šole in /Cerkvenega/ Glasbenika /CG, glasilo Cecilijanskega društva, s presledki izhajal od leta 1878/. Pontifikalno sveto mašo je imel škof lavantinski dr. Karlin, ki je bil živeč v Ljubljani več let predsednik. V stolnici je bilo

izredno lepo in umetno petje. Zborovanje v naši škofijski dvorani dostojno, spodbudno."⁴⁹

KARLINOVA GLASBA

Kot gojenec Alojzijevišča se je Karlin pri Antonu Foersterju učil klavir, orgle in nekaj harmonije. V zavodu je bil tri leta organist, v bogoslovju pa ravno toliko časa zborovodja. Karlinova glasbena nadarjenost je bila namreč del njegove osebnosti.

Duhovnik in škof dr. Andrej Karlin se je poleg vsega navedenega vse življenje in navkljub že ugotovljenim dispozicijam in kvalifikacijam posvečal (cerkveni) glasbi in petju in bil eden najvidnejših predstavnikov slovenskega cecilijanstva ter več let (glavni) urednik CG. Saj je bil prav CG literarni steber slovenskih cecilijancev. Pred Karlinom je tekstovni del CG urejal Janez Gnjezdca (1878-1904), Andrej Karlin pa, kot omenjeno, v letih 1904-10.⁵⁰ L. 1910 je postal urednik (notne) *Priloge* Stanko Premrl, po odhodu Karlina v Trst za tržaško-koprškega škofa (marec 1911) pa še celega lista, kar je bilo že povedano.⁵¹ Ob že ugotovljenih dejstvih in v teh zadnjih velja le pritegniti domnevi ali celo tezi dr. Eda Škulja,⁵² da je bil Andrej Karlin bolj liturgik⁵³ kot pa glasbenik.⁵⁴ Karlin je napisal v času svojega tekstnega urednikovanja CG precej zanimivih člankov, saj je obenem, ko je l. 1904 za Gnjezdca prevzel urednikovanje CG, Karlin prevzel tudi pouk liturgike in zgodovine glasbe na OŠ.⁵⁵ Pisno pa se Karlin ni udeleževal le v CG, pač pa je v času 1894-1911 izpričanih še šest njegovih člankov v *Domu in svetu*.⁵⁶ Z naslovi, kot so npr. *Umetnost, Razne stvari (Glasba), Drugi redni koncert 'Glasbene matice', Slavnost trinaajststoletnice sv. Gregorija v Rimu, (nekrolog) Prof. Janezu Gnjezdi idr.*, je posegel Karlin tudi na področje (glasbene) kritike. Eden od njih (*To in ono- Dr. Andrej Karlin, škof tržaško-kop/e/rski*) pa piše o njem.⁵⁷ Tu sta še dva članka, ki pišeta o njem.⁵⁸

Njegovi, torej Karlinovi članki v CG, se pojavljalo v letih od 1879 do 1905, se pravi, prav v tistem času, ko je bil tudi sam v glasbi še najbolj aktiven.⁵⁹ Nekaj je takih, ko drugi

pišejo o njem (v letih 1911-1983).⁶⁰ Poleg tega zasledimo njegove članke in pa tiste o njem še v SBL in PSBL.

SPOMINSKA KNJIŽICA OB 25-LETNICI CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI (1902)

V tej knjižici je Karlin kratko in jedrnato, a obenem jasno in točno opisal zgodovino društva, njegov razvoj, delovanje in uspehe.⁶¹ Če se sprehodimo samo skozi kazalo te majhne in na 93 straneh objavljene knjižice, vidimo, da je temu res tako: *Cecilijino društvo v Ljubljani se osnuje, "Cerkveni glasbenik," Orglarska šola, Društveni pokrovitelji, Društveni odbor, Občni zbori, Društvena darila, Ideja se širi, Nadaljnja izobrazba cecilijancev, Kaj smo dosegli?, Pogled v bodočnost, Naše gomile in Dodatek (Spored slavnosti o priliki društvene petindvajsetletnice in Pravila Cecilijanskega⁶² društva v Ljubljani).*⁶³ Karlin je že v (svoj) Uvod zapisal: "[...] Srebrni jubilej obhaja letos tudi 'Cecilijno društvo v Ljubljani.' Trudilo se je v tej dobi za povzdigo in pospeševanje katoliške cerkvene glasbe v smislu ter duhu svete cerkve na podlagi cerkvenih določil in ukazov. Delovalo je v cerkvi in za cerkev, pospeševalo je krasoto službe božje, kažipot je namerjalo biti na polju cerkvene glasbe; staro, nevredno, nedostojno si je prizadevalo pomesti z naših korov, opominjalo, svarilo, učilo in kazalo je, kako dospemo do boljšega okusa, do dostojne lepe, veličastne glasbe, do res dobrega, cerkve vrednega petja v naših cerkvah ... Sotrudnikom svojim želimo pokazati s temi črticami, da vendarle trud naš ni bil kakor veter, ki popihne, potem pa brez sledu izgine: nasprotnikom pa – in tudi teh je imela naša ideja, žal, le preveč – želimo ob tej priliki zopet roko podati v složno delovanje na čast božjo in v izpodbudo vernega ljudstva."⁶⁴

SKLEP – POSKUS KARLINOVEGA GLASBENEGA ORISA

Karlinovo glasbo cenimo le v toliko, kolikor je bila povezana s cecilijanskim gibanjem v slovenski katoliški glasbi. Pa še to največ v

Dr. Karlin kot profesor verouka v Ljubljani, 1892-1900 (v: Slovenski gospodar, Priloga I.-SLIKE, 64/1930, št. 27, 1. 7. 1930, str. 2)

prvem obdobju njegovega življenja, torej pred škofovskim posvečenjem, pred 1911, in po organizacijski strani. Iz tega gibanja sta še za dandanašnje čase najbolj pomembna redno (mesečno) izhajanje njihovega društvenega glasila CG in OŠ (v Ljubljani, Celju, Celovcu, Gorici, Mariboru, ...), vse do dandanes in ne samo za (slovensko) cerkveno glasbo, temveč za glasbo na Slovenskem nasploh. Karlin je neposredno povezan z vsemi tremi omenjenimi ustanovami: l. 1896 je postal tajnik CD, l. 1904 pa njegov predsednik in hkrati še (glavni) urednik CG, kakor tudi predavatelj v OŠ. S CD je Karlin prehodil kar prvih 50 let društva: CD je bilo ustanovljeno 1877, Karlin je pel novo mašo 1880, l. 1902 je še kot društveni tajnik napisal in izdal *Spominsko knjižico ob 25-letnici CD*, l. 1927 pa je kot mariborski škof vodil slovesno bogoslužje v ljubljanski stolnici ob (zlatem) jubileju CD. Tako lahko ugotovimo, da je Karlin na skoraj vsaki življenjski in delovni postaji (po)storil marsikaj tudi na glasbenem področju.⁶⁵

Že v Alojzijevišču (1868-76) se je kot dijak in glasbeno nadarjen za petje zelo zgodaj začel uriti v njem, saj mu ni bilo niti še 11 let, ko je vstopil vanj: po mutaciji je pel (drugi) tenor, vztrajno pa je vadil tudi klavir. Glasbeni učitelj

Dr. Andrej Karlin: *Spominska knjižica ob 25-letnici Cecilijinega društva Ljubljana, 1902* (naslovnica)

mu je bil tedaj Anton Foerster. V semeniški kapeli so imeli že tedaj tudi orgle, na katerih se je Karlin dobro izvežbal; saj je izkazano, da je že kot gimnazijec dlje časa opravljal službo alojzijeviškega organista.⁶⁶ Takrat sta bila v Alojzijevišču prefekta Josip Smrekar in Janez Gnjezda, ki sta ga že prva navdušila za cecilijanstvo. Še več: Gnjezda je bil Karlinov predhodnik kot predsednik CD in kot urednik CG, Smrekar pa je bil mdr. znan kot odličen organolog. Ni čudno, da jima je prav Karlin za časa svojega urednikovanja CG postavil prava spomenika.

Kot študent v semenišču oz. bogoslovju (1876-1880), kamor je vstopil po dovršenem gimnazijskem študiju l. 1876, je še naprej pridno gojil glasbo. Od 2. do 4. letnika študija je bil Karlin semeniški pevovodja, vse do nove maše l. 1880. V tem času je kot študent v CG objavil portrete treh cerkvenih glasbenikov: sv. Ambrozija Milanskega,⁶⁷ sv. Gregorja Velikega⁶⁸ in Gvidona Areškega.⁶⁹

Kot kaplan v Smledniku (1880-83) je bil spet zraven, ko je župnijska cerkev dobila

nove orgle, in o tem poročal v CG (kot Krilan).⁷⁰ Omenil je Antona Bonaventuro Jegliča, ki je orgle blagoslovil, kasnejšega ljubljanskega škofa, nato pa natanko opisal (nove) Goršičeve orgle. Istega leta (1881) je izšel v CG še (en) daljši Karlinov članek in ga je avtor podpisal le s K.⁷¹ Naslednjega leta (1882) je v CG objavil še en kratek članek, ki pa se v glavnem navezuje na enega njegovih prejšnjih (o sv. Gregorju Velikem).⁷²

Po treh letih se je še vedno kot kaplan preselil v Šenčur (na Gorenjsko; 1883-85). Tudi v tej župniji je deloval glasbeno, saj je nekaj let poučeval tamkajšnji cerkveni zbor. Iz tega časa je znan samo (en) Karlinov dopis v CG⁷³, pa še ta je v zvezi s Karlinovo reakcijo na anekdoto, pamflet, ki je pred tem izšel na račun ali kot kritika cecilijanskemu petju v Ljubljanskem zvonu.

Kot kaplan pri Sv. Jakobu v Ljubljani in katehet v šentjakobski dekliški šoli (1885-90) je Karlin redno orglal pri dekliški šolski maši. V tem času je v CG poslal tri dopise. V njih opisuje tri slovesnosti, ki so bile v tistem času s cerkvenoglasbenega vidika pomembne: (trije) *Dopisi od sv. Jakoba*.⁷⁴ Prvi od njih se nanaša na slovesnosti posvečenja obnovljene farne cerkve sv. Jakoba in še posebej o glasbenem delu le-teh (Leopold Belar), o božični izvedbi šentjakobskega zbora Schweitzerjeve⁷⁵ *Misse in honorem BMV* in o še eni Belarjevi izvedbi, tokrat velikonočnega Stehlejevega⁷⁶ ofertorija *Terra tremuit*. V istem letu (1889) se je še dvakrat oglasil v CG, seveda obakrat s poročili v zvezi z glasbo.⁷⁷

V letih 1890-92 je Karlin prebil na doktorskem študiju v Rimu. Deloval pa je tudi kot kaplan v župnijski cerkvi S. Maria dell' Anima v Rimu, kjer je študiral pravo na univerzi Sant' Apollinare. Tudi tukaj ni pozabil ne na glasbo in ne na domovino. Od tam, torej iz Rima, je v tem času poslal v CG (le) dvojce poročil.⁷⁸

Ko se je vrnil v Ljubljano, je nadaljeval s svojimi glasbenimi aktivnostmi. Od teh je bila na prvem mestu funkcija tajnika CD, ki jo je opravljal v letih 1896-1904. Na občnem zboru CD v Ljubljani je bil 19. novembra 1896

izvoljen v nov odbor kot tajnik.⁷⁹ Izza tistih časov je njegova največja zasluga že omenjena brošura ob 25-letnici CD, ki jo je založilo in izdalo društvo. Nasploh je bil aktiven, o tem je pisal nekaj sam, nekaj pa tudi drugi.

Še več se je vsega slednjega nabralo, ko je bil v letih 1904-10 urednik CG, od 1905-10 pa še predsednik CD. Tudi kot kanonik je bil pogosto (po)vabljen na različne blagoslovitve (novih) orgel. Proti koncu leta 1910⁸⁰ je Karlin že vedel, da bo imenovan za tržaško-koprškega škofa in da bo moral zapustiti uredništvo CG. In tako je v zadnji številki tekočega letnika CG objavil nekakšen obračun svojega uredni-kovanja.⁸¹ Na zadnji strani tega letnika pa v ru-briki *Našim naročnikom* jasno pove, da njegovo urednikovanje preneha in da ga bo nasledil Stanko Premrl, ki je z Antonom Foersterjem eno leto že (so)urejal glasbene priloge.⁸² Za šestinpolletno delo v uredništvu in na čelu CG se je Karlinu zahvalil v prvi naslednji številki tudi novi urednik S. Premrl.⁸³

Njegovo, torej Karlinovo urednikovanje CG, je v vrsti njegovih predhodnikov in naslednikov ob 100. obletnici CG ocenil Drago Klemenčič:⁸⁴ "[...] Bistvenih uredniških sprememb v teh šestih letih ni čutiti. Morda pod Karlinom postaja CG še bolj svetovno orientiran. Po začetniških težavah ga je Gnjezda odprl v Evropo, Karlin pa že v Ameriko. Že v prvih letih njegovega urednikovanja najdemo vrsto poročil o bogoslužnem petju v ZDA ... Dober urednik – in takšen je Karlin bil – si zna pridobiti dobre sodelavce. Poglejmo zdaj, kaj vse je CG prinesel v šestih letih Karlinovega urejevanja. Pri tem se moramo omejiti na literarni del in ne na glasbene priloge, ker je le-te še vedno urejal Anton Foerster, razen zadnjega leta Karlinovega uredništva, ko je Foersterja /že/ nadomestil Stanko Premrl." Poleg že omenjenih se je med novimi (mladimi) sodelavci pojavil Franc Kimovec, ki tako rekoč ostane zvest CG do konca druge svetovne vojne, ko je bil 1945 ukinjen. Po nekajletnem premoru se je spet pojavil prav na Karlinovo pobudo tudi starosta slovenskih muzikologov Josip Mantuani. Najprej je objavil (prvi) ži-vljenjepis Jurija pl. Slatkonje,⁸⁵ vodja cesarske

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krome,
za leto Cecilijinega društva in za cerkev ljubljanske škofije 3 krome.
Uredništvo Pred Škofijo št. 12, upravitelstvo v Marijaništu.

Pogled v preteklost in bodočnost.

Mlad sem bil in sem se postaral... Te besede kraljevega pevara mi prihajajo na misel, ko motrim mirnim očesom preteklost našega lista in mi prikažem začetni cilje za bodočnost.

Res je, kar nas je stalo pri zibelki Cerkvenega Glasbenika, smo le še posamezniki, ki gledano razvej; velika večina njih, ki so ledino orali na tej nivi, je že legla v grob in prav zadnja leta je imel urednik prav pogosto žalostno nalogo, da je pisal nekrologe zaslužnim članom. Toda to je naravno in s tem momentom treba računati. Pač pa moram omeniti zlatost in vstrajnost prvih delavcev na našem polju, ki so povzročili, da se je društvo, orglarska šola in cerkvenoglasbeni list mogel ohraniti. Smelo rečem, da je ta trojni sad pristni sad živega idealizma, ki se je pretakal po žilah naših sodelavcev. Videli smo med tem časom usilati in umirati razna društva, Cecilijino društvo je ostalo; razni listi in lističi so prenehali, C. Gl. je ostal. In vendar! Da ga nismo imeli, vse stremenje po napredku bi se bilo razblinilo, če ne drugače, ob političnih borbah in ob srce pretresajočih dnevnih dogodkih. In ideja cecilijanstva bi bila zaspala, in kdo bi bil junač, da bi jo zopet obudil? Ko mislim nazaj na prešlih 33 let, ki jih završi z današnjim listom C. Gl., se moram s častjo spominjati vladik, ki so negovali naše smote. Krizostom, Jakob, Anton Bonaventura so in ostanejo z

Cerkveni glasbenik, 33, 1910, št. 12, str. 89, s Karlinovim člankom (začetek)

kapele in prvega dunajskega škofa, sicer pa nekdanjega novomeškega prošta. L. 1906 je izšel nasploh najdaljši članek oz. razprava, kar jih je CG izdal, in sicer Smrekarjeva *Spomenica o orglah ljubljanske stolnice*.⁸⁶ Ob 150-letnici rojstva je Stanko Premrl ocenil *Wolfganga Amadeja Mozarta* in bogoslužno uporabnost njegovih skladb.⁸⁷ Tako je bilo tudi po vsem tem paberkovanju in naštevanju avtorjev in naslovov v CG v času Karlinovega urednikovanja uspešno. V letih 1904-10 ni pisal tehtnih člankov le sam, ampak – kar je še več vredno – znal si je pridobiti številne in temeljite strokovne sodelavce, med katerimi izstopa v tistem času še vedno že imenovani vodja glasbene zbirke dunajske Dvorne knjižnice dr. Josip Mantuani.⁸⁸

Največje (glasbene) dosežke dr. Andreja Karlina pa zagotovo lahko pripišemo njegovim ljubljanskim letom življenja in dela, ko je bil v času od 1885 pa vse do 1911 kar najtesneje povezan z župnijo sv. Jakoba.

VIRI IN LITERATURA

A. K. (= Andrej Karlin), "Dopis iz Ljubljane," v CG, 12, 1989: 95-96.

A. K., "Rim," v CG, 13, 1890: 86.

A. Karlin (= Andrej Karlin), "Dopis od sv. Jakoba v Ljubljani," v CG, 9, 1886: 87.

A. Karlin (= Andrej Karlin), "Cerkvena glasba na katoliškem shodu dunajskem," v CG, 12, 1989: 54.

A. Karlin (= Andrej Karlin), "Našim naročnikom," v CG, 33, 1910: 95-96.

A. Karlin, "Scuola Gregoriana v Rimu," v CG, 17, 1894: 1-5.

Angelček, 41, 1933, št. 9.

CG, od 4, 1881 do 71, 1978. Ljubljana: Cecilijno društvo.

Cudermanova zbirka JSKD, Ljubljana.

Dom in svet, Ljubljana, 1894-1911.

Fran Ferjančič, "Knezoškof dr. Andrej Karlin in cerkvena glasba," v CG, 56, 1933: 67.

Jegličev dnevnik (uredila Blaž Otrin in Marija Čipić Rehar). Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2015.

K. (= Andrej Karlin), "Deški glasovi v službi cerkvene glasbe, ki je prirejen po cecilijemem koledarju iz l. 1879," v CG, 4, 1881: 16-19, 25-27, 33-34, 41-43.

K. (= Andrej Karlin), "Še nekaj o koralu," v CG, 5, 1882: 57-59.

/Karlin A./, "Dopis od sv. Jakoba v Ljubljani," v CG, 10, 1887: 21-22.

/Karlin A./, "Dopis od svetega Jakoba v Ljubljani," v CG, 11, 1888: 37-38.

Karlinov simpozij v Rimu, /ur. Edo Škulj/, Rim in Celje: Slovenska teološka akademija v Rimu in Mohorjeva družba v Celju, 1966.

D. Klemenčič (= Drago Klemenčič), "Uredniki in urejevanje," v CG, 71, 1978: 106.

Krilan (psev. oz. anagram Karlin, Andrej), "Cerkvena glasba v času sv. Ambrozija," v CG, 2, 1879, 10-12: 20-21.

Krilan, "Dopis iz Smlednika," v CG, 4, 1881, 46-48: 55.

Krilan, "Gregorij Veliki in koralno petje," v CG, 2, 1879: 77-79, 86-89, 93-97.

(Krilan), "Gvidon Areški," v CG, 3, 1880: 76-78, 81-83.

Križnar Franc, Otac Hugolin Sattner (1851.-1934.). V Sv. Cecilija (Zagreb), 82, 2012, br. 1-2, str. 22-31.

Letopis Cerkve na Slovenskem, Ljubljana: NŠAL, 2000.

Mantuan, Josip. Kazalo spisov ..., natisnjenih v CG od leta 1878 do leta 1926 v CG (Ljubljana: Cecilijansko društvo, 1927).

Slovenec, 1911, št. 16: 17 (s sliko).

Slovenska biografija (16 zv.; 1925-1991).

Slovenski gospodar, 64, 1930, št. 27 (1. 7. 1930, Priloga I., SLIKE, str. 1-3).

(S. P. = Stanko Premrl), "Wolfgang Amadej Mozart," v CG, 29, 1906: 44-45, 57-61, 69-71, 74-77, 83-84, 90-92.

S. Premrl (= Stanko Premrl), "Naš list in priloga," v CG, 34, 1911: 1.

Smrekar, Josip, "Spomenica o orglah ljubljanske stolnice," v CG, 29, 1906: 1-5, 10-11, 18-21, 25-27, 33-35, 41-44, 49-57, 65-69.

Spominska knjižica, ob 25-letnici Cecilijanskega društva v Ljubljani, sestavil dr. Andrej Karlin, Ljubljana: Cecilijno društvo, 1902.

Škulj, Edo. Leksikon cerkvenih glasbenikov. Ljubljana: Družina, 2005.

Trobina, Stanko: Slovenski cerkveni skladatelji, Maribor: Založba Obzorja, 1972.

Urednik (= Andrej Karlin), "Pogled v preteklost in bodočnost," v CG, 33, 1919: 89-90.

1. Letopis Cerkve na Slovenskem, Ljubljana: NŠAL, 2000: 485.

2. Anton Žlogar (1850-1931), slovenski katoliški duhovnik in publicist.

3. Jakob Missia (1838-1902), slovenski rimskokatoliški duhovnik, teolog, filozof, katoliški knezoškof in (prvi slovenski) kardinal.

4. Profesorski pripravnik, pomožni učitelj.

5. Predstojnik, načelnik, vzgojitelj v /nekdanjih/ zavodih in internatih.

6. Vzgojni zavod, dijaško semenišče, ki ga je l. 1846 ustanovil škof Anton Alojzij Wolf na Poljanski cesti v Ljubljani. Zavod in zgradba sta dobila ime po zavetniku mladine in študentov, italijanskem menihu Alojziju Gonzagi (1568-1591). Alojzijevešče, ki ga je zgradil Matevž Medved, je omogočalo dijakom iz revnih družin študij na gimnaziji v Ljubljani. Trenutno večino stavbe zavzema Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, medtem, ko se v njej nahajajo še: Škofijska univerzitetna pastoralna Ljubljana, prodajalna Založbe Ognjišče, Škofijska knjižnica in Orglarska šola v Ljubljani.

7. Današnja Gimnazija "Jožeta Plečnika" v Ljubljani, Šubičeva ul. 1.

8. Višji dostojanstvenik v katoliški cerkveni hierarhiji.

9. Naslov predstojnika pomembne župnije, predstojnika kapitlja, tj. kolegija kanonikov stolne cerkve.

10. Ljudska posojilnica, Vzajemna zavarovalnica idr.

11. Poglavar rimskokatoliške Cerkve v Rimu (lat. Papa).

12. Lavantinski (v Vikipediji). Izhaja iz Lavanttal (= dolina reke Lavant s sedežem v St. Andrä/Šentandraž, kjer je sedež omenjene škofije).

13. Lavantinski omenjamo v zvezi z lavantinsko škofijo, ki je imela do leta 1859 sedež v Št. Andražu (Avstriji), nato pa v Mariboru.

14. Tj. gibanje za združitev, zbližanje krščanskih crkva.

15. Srbski patriarh Dimitrij/Dimitrije Pavlovič (1846-1930), poglavar Srpske pravoslavne cerkve, 1920-1930 (v: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Dimitrije_\(patrijarh_srpski\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Dimitrije_(patrijarh_srpski)); elektronski izpis, 1. 7. 2016).

16. Prim. Josip Mantuani, Kazalo spisov ... natisnjenih v CG od leta 1878 do leta 1926: 9-10. Kazalo je izšlo kot priloga v CG, 1927.

17. Izšlo kot posebna publikacija Cecilijanskega društva Ljubljana-CG, sestavil dr. Andrej Karlin, društveni tajnik na 93 str.

18. CG, 1927, 8: 8.

19. Prim. Slovenec, 1911, 16: 17 (s sliko).

20. Prim. Jegličev dnevnik, uredila Blaž Otrin in Marija Čipić Rehar (Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2015).

21. (19. 3. 1899). Prav tam: 13.

22. Škofovska (pa tudi papeževa) maša.

23. Gre za glasilo CG.

24. (6. 11. 1902). Jegličev dnevnik. Prav tam: 171-2.

25. Pater Ferdinand Schüth (9. 3. 1903). Jegličev dnevnik. Prav tam: 194-5.

26. Društvo za krščansko umetnost, ust. l. 1894 na pobudo kanonika Janeza Flisa, je skrbelo za nadzor nad nastajanjem sakralne umetnosti in za preučevanje ter ohranitev starih

- umetnin. V letih 1896-1913 je izdalo tudi pet zvezkov *Izvestij. V Jegličev dnevnik*. Prav tam: 203.
27. (11. 3. 1903). Prav tam: 202-3.
 28. (7. 9. 1904). Prav tam: 277.
 29. Član stolnega kapitlja, višji cerkveni dostojanstvenik, kanonik.
 30. (3. 8. 1905). *Jegličev dnevnik*. Prav tam: 311-2.
 31. Nekak škofov namestnik.
 32. (11. 12. 1905). *Jegličev dnevnik*. Prav tam: 332.
 33. (23. 8. 1906). Prav tam: 348-9.
 34. (4. 12. 1907). Prav tam: 393.
 35. (23. 4. 1908). Prav tam: 413.
 36. (28. 11. 1910). Prav tam: 493.
 37. Pomočnik ali naslednik katoliškega škofa.
 38. (26. 1. 1911). *Jegličev dnevnik*. Prav tam: 500-1.
 39. (20. 3. 1911). Prav tam: 506.
 40. Redovnik jezuitom sorodnega reda.
 41. (8. 11. 1911). *Jegličev dnevnik*. Prav tam: 518.
 42. Pomočnik ali naslednik katoliškega škofa.
 43. Dr. Anton Bauer (1856-1937), zagrebški nadškof in hrvaški metropolit, na čelu zagrebske nadškofije v letih 1914-1937.
 44. Izveden je bil kar štirikrat, od 13. 3. 1912-21. 3. 1912. V CG, 34/1911, št. 5. 12, str. 102-03, in Križnar F, *Otac Hugolin Sattner (1851.-1934.)*. V *Sv. Cecilija* (Zagreb), 82, 2012, br. 1-2: 26.
 45. (15. 3. 1912). Prav tam: 532.
 46. (19. 8. 1912). Prav tam: 538.
 47. Osební praznik.
 48. (30. 11. 1914). Prav tam: 606.
 49. (15. 6. 1927). Prav tam: 970.
 50. Prim. Stanko Trobina, *Slovenski cerkveni skladatelji*, Maribor: Obzorja, 1972: 99-100.
 51. Prav tam: 146.
 52. Dr. Edo Škulj (roj. 1941), muzikolog, organolog in pedagog.
 53. Pomeni bogoslužje, verske bogoslužne obrede in opravila; torej vse, kar je povezano zgolj s tem, slednjim.
 54. Prim. elektronsko pismo dr. Škulja avtorju (11. 2. 2016; hrani avtor).
 55. Edo Škulj, *Leksikon cerkvenih glasbenikov*. Ljubljana: Družina, 2005: 151-2.
 56. Slovenski literarni mesečnik, ki je (v Ljubljani) izhajal med leti 1888 in 1944.
 57. *Dom in svet*, 24, 1911, št. 2: 82.
 58. *Slovenski gospodar*, 64, 1930, št. 27 (1. 7. 1930): brez str., in *Angelček*, 41, 1933, št. 9: 131.
 59. Škulj, *Leksikon ...*: 152.
 60. Prav tam.
 61. Prav tam: 151.
 62. Cecilijanstvo od 19. stol. pomeni gibanje za obnovo in reformo katoliške cerkvene glasbe, imenovano po sv. Ceciliji (= krščanski mučeniki z zač. 3. stol. in od 15. stol. zaščitnici cerkvene glasbe; združenja sv. Cecilije gojijo katoliško cerkveno glasbo. Za svetničin god, 22. 11., sta H. Purcell in G. F. Händel napisala slavnostne skladbe). Zagovorniki cecilijanstva so odklanjali cerkveno glasbo, na katero je vplivala dunajska klasika in, zahtevali povrnitev k pravemu slogu a cappella 16. stol., še posebej h G. P. Palestrini, katerega skladbe naj bi bile zgled za vso cerkveno glasbo (npr. maša). Središče cecilijanstva je bilo v Regensburgu v krogu skladatelja Michaela Hallerja (1840-1915). Kot duhovno gibanje je cecilijanstvo vplivalo tudi na sodobno umetno, umetniško glasbo (F. Liszt, A. Bruckner) in 1868 doseglo ustanovitev *Vsesplošnega cecilijanskega združenja* (ACV).
 63. Karlin, *Spominska knjižica*: 93.
 64. Prav tam: 2.
 65. Edo Škulj, "Andrej Karlin in cerkvena glasba," v *Karlinov simpozij v Rimu*. Rim in Celje: Slovenska teološka akademija v Rimu in Mohorjeva družba v Celju, 1996: 13.
 66. Fran Ferjančič, "Knezoškof dr. Andrej Karlin in cerkvena glasba," v CG, 56, 1933: 67.
 67. Krilan (psev. oz. anagram svojega priimka: Karlin), "Cerkvena glasba v času sv. Ambrozija," v CG, 2, 1879: 10-12: 20-21.
 68. Isti, "Gregorij Veliki in koralno petje," v CG, 2, 1879: 77-79, 86-89 in 93-97.
 69. "Gvidon Areški," v CG, 3, 1880: 76-78 in 81-83.
 70. Krilan, "Dopis iz Smednika," v CG, 4, 1881, 46-48: 55.
 71. K. (= Karlin), "Deški glasovi v službi cerkvene glasbe, ki je prirejen po cecilijanem koledarju iz l. 1879," v CG, 4, 1881: 16-19, 25-27, 33-34 in 41-43.
 72. K., "Še nekaj o koralu," v CG, 5, 1882: 57-59.
 73. "Dopis z Gorenjskega," v CG, 7, 1884: 101.
 74. A. Karlin, "Dopis od sv. Jakoba v Ljubljani," v CG, 9, 1886: 87; /Karlin A./, "Dopis od sv. Jakoba v Ljubljani," v CG, 10, 1887: 21-22; /Karlin A./, "Dopis od svetega Jakoba v Ljubljani," v CG, 11, 1888: 37-38.
 75. Anton Schweitzer (1735-1787), nemški skladatelj.
 76. Johann Gustav Eduard Stehle (1839-1915), švicarsko-nemški skladatelj.
 77. A. Karlin, "Cerkvena glasba na katoliškem shodu dunajskem," v CG, 12, 1989: 54, in A. K., "Dopis iz Ljubljane," v CG, 12, 1989: 95-96.
 78. A. K., "Rim," v CG, 13, 1890: 86, in A. Karlin, "Scuola Gregoriana v Rimu," v CG, 17, 1894: 1-5.
 79. Škulj, prav tam, 16.
 80. Imenovan je bil 21. 12. 1910 (v *Letopis ... 2000*: 485).
 81. Urednik (= Andrej Karlin), "Pogled v preteklost in bodočnost," v CG, 33, 1919: 89-90.
 82. A. Karlin, "Našim naročnikom," v CG, 33, 1910: 95-96.
 83. S. Premrl, "Naš list in priloga," v CG, 34, 1911: 1.
 84. D. Klemenčič, "Uredniki in urejanje," v CG, 71, 1978: 106.
 85. (1456-1522).
 86. Josip Smrekar, "Spomenica o orglah ljubljanske stolnice," v CG, 29, 1906: 1-5, 10-11, 18-21, 25-27, 33-35, 41-44, 49-57 in 65-69.
 87. (S. P. = Stanko Premrl), "Wolfgang Amadej Mozart," v CG, 29, 1906: 44-45, 57-61, 69-71, 74-77, 83-84 in 90-92.
 88. Škulj, "Andrej Karlin in cerkvena glasba," prav tam: 22.